

Oda: Når vi spør unge med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom hva man opplever som den største barrieren for å delta i politikk, så svarer mange: «Fysisk utilgjengelige rom, fordommer og manglende informasjon.» Men når vi hører fra arrangørene som sitter på den andre siden, så er det derimot økonomi som oftest trekkes fram som det største hindret for å inkludere bredere. Hvilke økonomiske rammer er det vi har å forholde oss til når det kommer til tilrettelegging? Og hva er utfordringene? Og hva kan man som organisasjon, ungdomsparti eller lokallag gjøre selv?

[jingle]

Oda: Mitt navn er Oda Oftung, og jeg bruker pronomen hun og henne, og jeg jobber i Unge funksjonshemmede. Med meg i dag, så har jeg med meg Unge funksjonshemmedes egen styreleder, Ingrid Thunem, som bruker pronomen de og dem, og hvis du hører en suselyd i bakgrunnen, så er det deres respirator. Jeg har også med meg Margrete Bjørge Katanasho, pronomen hun og henne. Hun er styreleder i Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, som er forkortet LNU. Velkommen.

Margrete: Hei, hei, så hyggelig å være.

Ingrid: Hei, tusen takk.

Oda: Vi kan jo starte litt med deg, Margrete. Som styreleder i LNU så kjenner jo du ungdomspolitikken og organiseringen av den, og ung frivillighet generelt. Hva er det dere opplever, eller hva er du ser at det kan oppstå utfordringer når det kommer til dette her med ønske om tilrettelegging og økonomi?

Margrete: Mm. Først og fremst, så tror jeg det er veldig viktig at vi snakker om det, og kjempebra med, for eksempel denne episoden. Og så tror jeg at det finnes et stort ønske i barne- og ungdomsorganisasjonen å være så inkluderende som mulig. Men som du sier, da, så blir fort økonomien barriere for at man kan legge til rette for mangfoldig deltagelse, eller for at alle skal kunne delta. Og det tror jeg handler om at ofte så koster dessverre en del sånn tilretteleggingstiltak litt penger. For eksempel hvis man er vant til å ha alle samlingene på en skole som for eksempel ikke er tilrettelagt for at alle kan sove der, eller kanskje ikke den er universelt utformet i det hele tatt, så koster det noen ganger litt penger å skulle flytte den samlingen til et annet lokale. Ofte så trenger man jo for

eksempel å være på, ja, et hotell, for å kunne ha ordentlig god universell tilrettelegging for overnatting og den type ting. Og det er dessverre penger som organisasjonen ofte ikke har. Og det synes jo jeg er kjempesynd. Og jeg tenker liksom, det taper jo alle på, hele samfunnet og organisasjonene, og ... ja, vi alle taper på akkurat det. Og så tenker jeg også sånn, mange organisasjoner har jo også sommerleir. Og det er jo også sånn paradisk for utilpassede steder, ikke sant. For det er jo gjerne ... ligger jo idyllisk til langs vannkanten for at man bare skal kunne løpe ut i vannet, og så er det en hytte som ligger oppe på en knaus. Men det er jo gjerne steder hvor det er helt elendig å skulle kjøre en rullestol for eksempel, da.

Så ja, jeg tror på en måte det er synd, og jeg tenker at det er et politisk ansvar å rydde opp i det her, og sørge for at organisasjonene har god nok økonomi til å være ordentlig inkluderende og legge til rette for mangfoldig deltagelse, da. Sånn at alle barn og unge kan få kjenne på den gleden, mestringen og fellesskapet som ligger i deltagelse i barne- og ungdomsorganisasjonene. Og så tenker jeg også at det er liksom veldig synd i en demokratisk setting dette her, som dere peker på også, fordi vi i LNU, vi sier ofte at barn- og ungdomsorganisasjonene er skoler i demokrati. Og det handler jo nettopp om det, at man lærer seg noe om både hvordan man kan påvirke samfunnet rundt seg, hvordan man endrer ting man er uenig i fordi man lærer litt om demokratiske prosesser innad i organisasjonen sin. Men også fordi man i organisasjonene kommer sammen og lander noen felles posisjoner og noen felles meninger som man jo bruker for å snakke med politikere og løfte barn og unge sine meninger gjennom organisasjonene, da.

Oda: Ingrid, hva er det du tenker er utfordringene?

Ingrid: Jeg tenker utfordringene er mye det Margrete pekte på nå, med økonomi og faktisk økonomisk kostnad, men også forventet økonomisk kostnad. At man tenker at det er veldig dyrt, og derfor så tør man ikke å rekruttere eller nå ut, fordi det er dumt å rekruttere noen og så fortelle dem at: «Nei, du forresten, vi har ikke råd til at du kan delta.» Så jeg tror det også har med holdningen hos de som arrangerer, og at kanskje noen er ikke heller bevisst på hvor mange det er befolkningen, det er faktisk snakk om cirka mellom 15 og 18 prosent av barn og unge som har en funksjonshemming, enten synlig eller usynlig, og at det er et stort spekter, da. Så jeg tror det

er også lett å glemme. Hvis man ikke er synlig, så blir man kanskje litt glemt. Fordi det ... de økonomiske barrierene også, det at 80 prosent av skolene i Norge er ikke tilgjengelige, og barn- og ungdomsfrivilligheten er ofte på skoler fordi det er gratis å være der. Og det er jo et problem og en utfordring at det kun er hoteller som er dyre og kostbare som har god nok universell utforming. For det burde jo vært større krav både til skoler og andre aktører om universell utforming. For hadde vi hatt et universelt utformet samfunn, så ville jo ikke de økonomiske utfordringene oppstått for organisasjonene.

[jingle]

Oda: Når man er organisert og ... eller er i et parti, så er det jo ofte sånn at man kan søke ulike typer støtte. Er det ikke for de av oss som skal søke støtte til tilrettelegging? Vet dere noe om hva som finnes der ut, og hvordan disse brukes? Hva kan man søke støtte til?

Margrete: Ja, det finnes jo noen ordninger som man kan søke støtte gjennom, for eksempel, så kan jeg nevne to, for LNU har jo noen støtteordninger som man kan bruke til dette, da. En av dem er aktivitetsstøtta, det er en støtteordning der man kan søke mellom 50 000 og 300 000 til inkluderings... eller til aktiviteter egentlig, i egen organisasjon, deriblant inkluderingsaktiviteter eller aktiviteter for unge med nedsatt funksjonsevne. Og målet der er jo nettopp det å øke deltagelsen i frivillige organisasjoner for barn og unge med nedsatt funksjonsevne. Så det er jo et steg man kan starte med, da, for organisasjoner som har lyst til å bli bedre på dette, og som ser at økonomien ikke strekker til.

Og det samme gjelder mangfold- og inkluderingsstøtte, som er en annen støtteordning som LNU har. Der kan man søke om opptil 75 000 kroner. Det er flere søknadsfrister i løpet av året på den ordningen. Og det er støtte i prosjekter som har som mål å vise at mangfold er et positivt element i samfunnet, og barn og unge på sine egne premisser skal bidra til økt inkludering og utfordre diskriminering og fordommer i samfunnet. Så det er jo noen steder man kan starte, da, kanskje særlig for organisasjoner som ikke har jobbet så mye med denne tematikken før og som ser at: «Her er det noe vi kan bli bedre på.» Men jeg tror på en måte også at ... ja, Ingrid har noen gode tips her, kanskje?

- Ingrid: Ja, jeg tenker jo at veldig mange kommuner og statsforvaltere har noen sånne pottes som er litt sånn godt gjemte hemmeligheter. Det finnes også kommuner som til og med har tilretteleggingspottes for barn og ungdommer, eller ulike pottes for funksjonshemmede. Så det å snakke med sin kommune eller statsforvalter lokalt, kan ... og gjerne er de prosessene enklere å søke på. Det kan være ikke så mange søkere, så jeg ville spurt lokalt. I tillegg, så kan det jo være lurt om man søker andre generelle støtteordninger, da, at man også søker penger til tilrettelegging. At man sier at: «Vi ønsker å ha et åpent og inkluderende arrangement, og da vil vi søke litt ekstra for å kunne tilrettelegge, skulle det være noen med funksjonshemming som ønsker å komme.» For da er man litt i forkant, for det er ofte vanskeligere å få til penger da man allerede har startet opp prosjektet, og så får man beskjed om at tre stykker på den sommerleiren du skal arrangere har en funksjonshemming av ulik grad, og trenger noe tilrettelegging. Da er det vanskeligere å få det gjort, da. Så det å være litt i forkant, tror jeg er egentlig det beste tipset.
- Oda: Mange vi snakker med, de lurer jo på hvor man for eksempel kan søke penger for å forbedre lokalene sine, eller gjøre helt konkrete tiltak. Men vi får også spørsmål om finansiering av BPA, for eksempel når man skal på sommerleir eller på møter som er andre steder enn der du bor. Og BPA, det står for brukerstyrt eller borgerstyrt personlig assistanse. Men for de av oss som ikke kjenner til BPA-ordningen så godt, kan ikke du, Ingrid, ta oss litt igjennom hva det er og hvordan den finansieres per i dag? Hvilke muligheter og eventuelle begrensninger er det vi står overfor her?
- Ingrid: Brukerstyrt personlig assistanse, eller borgerstyrt personlig assistanse, er et likestillingsverktøy, og skal være altså en ny måte å organisere tradisjonelle tjenester på for funksjonshemmede, og der er du selv som bestemmer hvem, hva og når du skal ha assistanse. Så istedenfor at du mottar passive tjenester fra kommunen, så er det du som er sjefen i eget liv. Og når man er under 18, så er det gjerne foreldrene som styrer assistentene i samarbeid med barn og unge. Men det gjør at barn og unge kan bruke assistenten på for eksempel delta i fritidsaktiviteter. Og så er det jo noen utfordringer med det, da. Sånn som det er nå, så finansieres det lokalt, og derfor er det veldig store kommunale forskjeller. Og veldig forskjellig om noen kommuner anser det som et faktisk likestillingsverktøy og gir dem timer til å være sosiale og dra på

aktiviteter, eller om kommunen ikke helt forstår hva BPA skal være, og derfor bare gir det til helseoppdager. Så det er noen utfordringer der, men når det fungerer, så er det jo et fantastisk verktøy for å kunne delta på lik linje. For da slipper man å ha med seg mamma eller pappa, eller en annen forelder. Man kan ha med seg en assistent som man selv har valgt, og som man selv bestemmer hvor stor plass skal ta, for eksempel være i bakgrunnen og bare bistå med det man har behov for.

Oda: Hvem er det som betaler for det når man drar på leir? For eksempel, så har vi hørt om noen som ... ja, det vi snakket nettopp, kommer litt på bakpå, de har fått deltagere som skal være med, og så er det noen som må ta den regningen fordi pengene er brukt opp allerede.

Ingrid: Det er jo utfordringen, selve lønnen til assistenten dekker jo de fleste kommuner uansett hvor du drar. Altså, det er veldig få kommuner i Norge, heldigvis, som har begrensinger for hvor assistenten kan bli med, noen har det. Men den største utfordringen er reiseutgifter, da, og mat og sånn. Lønn dekker seg gjerne av seg selv, men det finnes ikke noen gode ordninger. Noen har noe som heter driftsmidler, og det er en liten pott som hver enkelt person som har BPA får, men det er veldig store forskjeller fra kommune til kommune om du i det hele tatt får det, og hvor mye du får lov å sette til side.

Og da er det igjen et spørsmål, da: «Skal funksjonshemmede selv stå for sitt assistansebehov, og ta av disse driftsmidlene som kan være viktige å ha?» For eksempel hvis du får en begravelse, eller hvis det oppstår noe akutt resten av året. Så det som ofte skjer er jo at noen organisasjoner velger å si at: «Vi tar inkludering på alvor, så vi tar assistansekostnaden.» Det har jeg selv opplevd i organisasjoner som jeg har vært i, at man sier at: «Det at du har assistanse skal ikke være et økonomisk problem for deg, som gjør at du ikke kan delta.» Men da sitter jo organisasjonen med en regning da, så koster det plutselig kanskje dobbelt eller trippelt for å få en deltager. Og da blir det jo det dilemmaet: «Skal vi si ja til den ene personen med et assistansebehov, eller skal vi ha tre andre deltagere?» Og det er jo ikke sånn det skal være, det er jo helt urimelig at en organisasjon skal måtte ta stilling til hva som er riktig å gjøre der.

Margete: Helt urimelig. Og jeg tenker på en måte, dette er jo et kjernepoeng i dette, hvor vi ser liksom at økonomi blir en barriere, da. At organisasjonene ender opp med å ta en del kostnader for tilretteleggingsbehov. Og da

tenker jeg jo at ... i LNU så snakker vi ofte om at styrke de frie midlene til barne- og organisasjoner faktisk er et viktig inkluderingsiltak. Og det tror jeg jo, for det gjør jo at man har større økonomisk kapasitet til å betale for assistenter eller andre som må være med for å støtte at noen kan delta på et seminar, da. Så ja, jeg tror faktisk at det å styrke organisasjonsøkonomien bare er generelt også er et viktig tiltak i denne settingen.

Oda: Av og til så forslag om at: «Kan man ikke bare bruke de ordningene som allerede finnes?», altså i kommunene så har man støttekontakt, eller organisasjoner av og til også foreslår å lage egne ordninger internt. Hva tenker du om det, Ingrid?

Ingrid: Jeg tenker jo at støttekontakt er en dårlig løsning. Altså, brukerstyrt personlig assistanse er jo laget for å erstatte støttekontakt, fordi det i større grad gir makt til den enkelte funksjonshemmede til å bestemme sitt liv. I tillegg er ... de fleste BPA-ordningene har tariff, det har ikke støttekontaktordningen. Så det er noe med å ha et ordentlig og ryddig forhold for de som skal hjelpe oss. Og i tillegg, det som handler med i internt i organisasjonene, at man sier sånn: «Ja, en fra lokallaget ditt kan være din assistent.» Det kan jo funke for noen hvis man har små behov, og kan være en løsning, men da er det veldig viktig at man snakker med den det gjelder. Og at den det gjelder ikke føler seg presset til å ta imot assistansen fra en venn, da. For det kommer jo helt an på, hva er assistansen? Er det å bære en sekk, få hjelp med å navigere, så kan det det være det er greit, men er det å gå på toalettet eller få bistand på dusj, så kan vi alle tenke oss til at det ønsker vi jo ikke at en lokallagsleder skal gjøre. Det skal noen som er ansatt og får lønn for det gjøre. Så jeg tenker, skal man gå for interne løsninger, så er det viktig at man tenker på verdigheten til den enkelte da. At man ikke skal føle seg som en byrde i sin organisasjon.

[jingle]

Oda: Med de økonomiske rammene som er nå, bare for å se litt på de mulighetene som vi faktisk har, og veien videre. Hva er det dere tenker at man egentlig kan gjøre nå?

Margrete: Jeg tenker jo et råd, det jeg alltid har fått høre, er liksom snakke med de det gjelder, snakke med liksom målgruppen, bruke funksjonsorganisasjonene

for det det er verdt: «Hvordan gjør vi egentlig tilretteleggingstiltak i organisasjonen vår på en enkel måte?», er liksom et viktig steg. Og så er det jo det å tenke på dette når man lager budsjetter og aktivitetsplaner, at man budsjetterer med litt ekstra til reise, eller at man, ja, planlegger for at man kanskje må legge noen arrangementer til hoteller som koster litt mer og at man der kan ha universell tilrettelegging, da. Og så tror jeg jo også at man kan bli bedre på å søke støtteordninger til inkluderingstiltak, da, i organisasjonen. Bruke de ordningene som finnes. Jeg nevnte jo aktivitetsstøtta, mangfold- og inkluderingsstøtten, og liksom sette av litt tid til å faktisk søke inn nye midler til dette i organisasjonene.

Ingrid:

Det jeg tenker er at vi sammen må jobbe politisk for å endre situasjonen, da. Barrierefri fritid, som er et prosjekt i Unge funksjonshemmede, kan jo gi skoling og tips og råd til hvordan man kan forholde seg innenfor dagens rammer, men hovedutfordringen er jo at dagens rammer ikke er tilpasset for å sikre at barn og unge med funksjonshemming skal ha like og reelle muligheter til å delta. Og da er jo i NOUen «På høy tid» så blir det jo foreslått å opprette en pott som LNU kan ha som spesifikt skal gå på tilretteleggingstilskudd, der man kan få en rampe, bistand til akkurat den flybilletten. Og det skal være lett og ubyråkratisk å få tak i de pengene, og det kan være både fysiske ting og mer sånn abstrakte ting som å tolke eller synstolke en film og sånne ting.

Og det tror jeg er viktig, da, at vi står litt sammen og gir krav til politikerne om at dette her er noe man trenger. Og jeg har også tiltro til at LNU er riktig instans til å klare å formidle de midlene på en god måte, da, fordi man har de gode systemene man har i dag. Men så mangler kanskje ... aktivitetsstøtten og inkluderingsstøtten er fantastisk bra, men det mangler den der: «Jeg trenger 3 000 til en rullestolrampe, og jeg trenger det i morgen.» Og det tror jeg vi har behov for hvis vi skal sikre reel likestilling for barn og unge.

Margrete:

Absolutt, det tror jeg er ... ja, helt ... kjempegodt poeng. Og jeg tror også at man mangler ... fordi det finnes mange prosjektstøtteordninger, men det finnes ikke så mange ordninger der man er sånn: «Dette er ikke et prosjekt, vi trenger denne tingen, eller vi trenger penger til å betale for denne assistenten, eller til en ekstra person som skal være på seminaret, ikke som deltager, men som assistent, da.» Og det at det finnes en ordning for å dekke inn de kostnadene, som jo organisasjonene, som du

pekte på også Ingrid, i dag blir sittende igjen med, uten at det egentlig skulle trenge å være nødvendig. Fordi det er jo ikke ... eller dette er jo på en måte det som trengs for å faktisk være inkluderende organisasjoner, da. Det tror jeg er nøkkelpoenget her. Og i det, så tror jeg også organisasjonene kan gjøre mye med å løfte dette politisk, og peke på at: «Skal alle barn og unge få delta, så krever det faktisk at politikere er villig til å satse på disse tingene.» Det krever en styrking av BPA-ordningen. Det krever egne ordninger for tilretteleggingstiltak som ikke nødvendigvis er prosjekter, og det krever også att støtten til barn- og ungdomsorganisasjoner øker, sånn at de har bedre kapasitet til å være inkluderende organisasjoner.

Oda: En ting er jo at det er viktig med gode nasjonale, økonomiske støtteordninger og ordninger generelt, men hva med kommunene der hvor mange av lokallagene holder til til vanlig. Er det også noe som burde på en måte legges mer press på at det skal være etablert noe godt her for alle egentlig?

Margrete: Hvis jeg skal liksom synse rundt det umiddelbart, så tenker jeg jo at, ja, inntil et visst nivå er det viktig å bra. Men det er jo også noe med, for lokallagene å sette seg inn i hvordan de ulike ordningene fungerer overalt, som kan være, på en måte, vanskelig. Kanskje særlig hvis det finnes ulike krav, eller liksom kriterier i de ulike kommunene, da, så må man sikre at det er enkelt for organisasjonene å bruke de kommunale støtteordningene som er.

Særlig fordi ... i organisasjonene så er det ofte sånn at man har ansatte nasjonalt, men man har ikke ansatte lokalt. Og det gjør det enda viktigere at de støtteordningene som er lokale, er lette å søke på, da, sånn at frivillige ikke trenger å bruke masse av fritiden sin, masse av liksom tiden de er engasjert på å drive og lese kompliserte retningslinjer og skrive lange søknader, og bruke masse tid på rapportering. For det gjør jo ... eller det blir jo til en terskel som gjør at man kanskje ender opp med å ikke søke de pottene, at de ikke blir brukt, eller at de brukes av liksom større organisasjoner som kanskje har lokalt ansatte. Og det tenker jeg liksom er noe med det fine i barne- og ungdomsorganisasjonene også, at det skjer av og med og for barn og unge på barn og unges egne premisser. Og da må man også legge til rette for det i inkluderingspolitikken, og i ... ja, i funksipolitikken.

- Ingrid: Jeg tenker jo at lokal ordning er bra, men det kan også være vanskelig å skjønne og få kjennskap til de lokale ordningene, da. Har man en god nasjonal ordning som man kan reklamere godt for å gi mye kunnskap til, så tror jeg jo det er lettere å få til enn lokalt, da. Nettopp fordi det er så store kommunale forskjeller, og man ser jo at de kommunale forskjellene er en av de største menneskerettighetsbruddene for personer med funksjonshemming. Og det tror jeg nok, at skal vi løse de utfordringene her så kan vi ikke legge ansvaret på kommunene, men vi må ha en overordnet pott som forvaltes av noen som ikke har noe å vinne på å holde igjen og ikke la noen finne ut om den potten, da. Så derfor så tror jeg at det er viktig at LNU får en sånn pott.
- Margrete: Så tenker jeg også at det skal jo ikke være sånn at fordi du bor i en kommune der politikerne er opptatt av funksjopolitikk, så får du delta, mens hvis du bor i en kommune der politikerne har glemte det, [ler] eller liksom ikke er like gode, da, så får du ikke det. Det er jo forferdelig trist.
- Ingrid: Nettopp. Postnummeret skal liksom ikke avgjøre om du er likestilt eller ikke. Og da tror jeg det er viktig at vi tenker nasjonale pottes.
- Margrete: Og så også liksom noe med, ja, for liksom deltagelse på nasjonale arrangementer, ikke sant, at du ikke skal få beskjed om og sånn: «Nei, denne støtteordningen kan du bare bruke i lokallaget ditt, du kan ikke bruke den til å dra på sommerleir eller til å dra på vinterseminar», eller hva det nå enn er som man har lyst til, da.
- Oda: Nå er det kort tid til kommunevalget, og et par år til neste stortingsvalg, hva er det dere håper kommer til å skje fram til ... ja, la oss si, dere kan velge hvilket valg, men nå og fremover?
- Ingrid: Jeg tenker først og fremst og fremst, så håper jeg jo at de interne partiene ser på listene sine og ser på hvem som kommer hos oss: «Har vi alle representert, uavhengig av alder, funksjonshemming, etnisitet, seksuell legning eller kjønnsidentitet?» Man må ta en liten innsjekk, da: «Hvem er det som står på valg hos oss? Hvem er det lytter til? Hvem er det som kommer på de høringsrundene vi har når vi skal lage våre politiske program? Er det noen vi ikke hører stemmen til?», og så oppsøke for eksempel funksjonshemmede sine organisasjoner, eller andre for å sikre at man får høre de stemmene, da, som ikke slipper til. Og så tror jeg det er viktig at man som kommunepolitiker velger å forholde seg til de

konvensjonene vi har signert som land, da. Fordi at det er ikke sånn at når Norge som land signerer menneskerettighetene til funksjonshemmede, så gjelder det kun på statsnivå. Det gjelder jo også i hver enkelt kommune. Og det er det mange politikere som ikke forholder seg til i dag. Så jeg tror det å få økt kunnskap om funksjonskonvensjonen CRPD, vil kunne styrke forholdene i hver enkelt kommune. For da må man bare kjenne at det er faktisk menneskerettigheter det her handler om.

Margrete:

Som du sier, Ingrid, ikke sant, det er masse som kan gjøre på universell utforming også i de politiske partiene, da. Ikke sant, vi har snakket om ungdomsorganisasjonene, men også liksom ungdomspartiene og voksenpartiene, er det jo kjempeviktig at det er lett for alle å delta på liksom nominasjonsmøter, eller på informasjonsmøter eller valgkamp-kickoff eller hva nå enn, det er jo en forutsetning for å kunne delta i demokratiet, det. Så det tenker jeg er kjempeviktig poeng. Og så tror jeg jo ... jeg håper jo at dette er på en måte noe man har med seg. At det er fokus på det, at barn og unges deltagelse er så enormt viktig, da. Det handler jo om at barn og unge skal få lov til å drive med det de virkelig liksom brenner for og engasjerer seg for. Og at barn og unge skal få mulighet til skjønne det at: «Stemmen min betyr noe. Det at jeg engasjerer meg, det kan faktisk være med å endre samfunnet rundt meg. Og det betyr noe når jeg hever stemmen min, og sammen så kan vi faktisk endre lokalsamfunnene våre og verden rundt oss, da.» Så det tenker jeg at jeg ønsker meg fokus på i valgkampen, -ne, med flertall, ja. [ler]

[jingle]

Oda:

Dette er en podkast laget av Unge funksjonshemmede med støtte fra Bufdir.

[jingle]